

Կ. Պօլոյ համար Տարեկան	100 ղ:
Վ. Եղանակայ	55 ,,
Փառապ համար Տարեկան	110 ,,
Վ. Եղանակայ	60 ,,
Մեծ քիւր	2 ղ:
Մանուկանց տղը մեկ անգամի համար	
3 ղ. երկու անգամի համար	2 ղ:

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵԱԿԱՆ

Դուք գտած լրագրաց համար ծախքը Խմբագրութեան վրայ է:

Լրագրաց վերաբերեալ համար համար եւ ինչ գրութիւն Խմբագրութեան նկատմամբ ուղղութիւն. եւ համար ծախքը ալ դրկային վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 48 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Լրագրական լրագրութեանը Վարդապետի կայսեր ճառը քննադատելու ըզբաղած են, եւ ընդհանրապէս անոր խաղաղարարական ոգին կը գովեն. սակայն ոմանք՝ մանաւանդ Վաղդիկոյ լրագրութեանը քանի մը հակառակ ինքնին կը նշանակեն անոր մէջ. կայսեր ճառն ըստ սովորականին երկու մասի կը բաժնուի՝ արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան վրայ. Առաջինին թարգմանութիւնն արդէն տուած ենք. իսկ երկրորդին մէջ նշանակութեան արժանի կէտերն են՝ քաղաքական զօրաբանական թիւն աւելցնելու եւ Վաղդիկոյ ներքին քաղաքականութեանը զարգացնելու վերաբերեալ մասը:

Կայսրն արգարեալ խաղաղ եւ Վերամանկ ազգային միութեան նըպատակը կերելի. բայց թէ որ ազգայն իրենց ցրուեալ անդամները ժողովելու սկզբունքը կը ճանչուի, ինչո՞ւ համար անոր գործադրութիւնը կը մերժուի ուրիշ տեղեր, ուր նմանապէս ուրիշ ազգեր ալ իրենց ցրուեալ անդամները ժողովելու ճիգ կը թափեն. Վերքին քաղաքականաց նկատմամբ ալ կայսեր ըսած խօսքերը տարտամ եւ անորոշ համարուելով, դադրական լրագրութեանը կը բաժնան որ կայսրն աւելի բացողը եւ մեկին կերպիւի իր միտքն ու նպատակը յայտնէր:

Վաղդիկոյ կառավարութեան կողմանէ ազգային ժողովոյ մատուցուած պաշտօնական գրուածոց մէջ մեծ տեղ մը բռնած է Մեծաբնական ինքիւր. Այս գրուածներն երկու կարգի կը բաժնուին, առաջինը՝ որ «կապոյտ տետրակ» կըսուի, Վաղդիկոյ ներքին եւ արտաքին վիճակին նկարագրին է. իսկ երկրորդը՝ որ «գեղին տետրակ» կ'անուանի, դեպքականական գրութիւններ կը պարունակէ. Առ այժմ կապոյտ տետրակը միայն ծանօթ է մեզ, ուր բառական երկար յօդուած մը կը գտնենք. Մեծաբնական մէջ Վաղդիկոյ բռնած քաղաքականութեան վրայ, ճառուած դէպքերն արդէն ծանօթ են, ուստի անոնց նկատմամբ Վաղդիկոյ հետեւած ընթացքը միայն նշանակելու արժանի կը համարենք. Վաղդիկոյ միշտ նպատակաւ հանդիսացեր է այն կարգադրութեանը՝ որը խաղաղութիւնն ամրացնելով արեւելեան ժողովրդոց նկրթական եւ բարոյական զարգացումը կը դիւրացնեն. իսկ ինքնօրինակութիւնն ստացած դաւաճաց նկատմամբ Վաղդիկոյ յորդոր տուել է Վ. Վրան, որպէս զի այն ինքնօրինակութիւնը կարելի եղածին չափ ընդարձակութեամբ զործ դնէ, Ռուս մէնայ ընտրած իշխանն ընդունի եւ Վարստապետոյ խնդիրները կաւարէ, իսկ իրանստու մէջ Վերաւ մի ապստամբութիւնն անիշխանութեան առաջնորդելը զիտնալով, Վաղդիկոյ ստիպուել է իրանստու

կաթողիկոսներուն վրայ իր ունեցած հաւանութիւնը զաւել եւ Վերամի ընթացքը դատաւարտել:

Վերիտի ապստամբութեան գաւառ, Վերիտիներն ի սկզբան իրենց կառավարէն կը գանդատէին եւ քանի մը վարչական արտօնութիւններ կը պահանջէին, զորս անմիջապէս՝ չնորհելով կարելի էր խռովութեան առաջքն առնուի. Վաղդիկոյ խրատ տուել է Վ. Վրան որ ինքիւրները լուծելու բառական իշխանութիւն ունեցող մասնաւոր տեսուչ մը զրկէ Վերիտ, բայց ասոր կատարումը յապաղելով, երբ տեսուչը Վերիտ գնաց, պատեհ ժամն անցած դատաւ, ապստամբութիւնը դուրսէն դաշտ տարրերով զօրացած երեւան ելաւ, եւ բոլոր Մեծաբնական միտքն զգաց. Վերիտացիք ալ այս պարագայներէն քաջաբերած՝ պահանջեցին որ իրենց երկրին մէջ դաւնուած Օսմանեան բերդերը պարզուին. Վաղդիկոյ կը յորդորէ Վ. Վրան որ այս ինքիւրն ընդունի, եւ երկուսի կը համարի ինքիւրն թէ որ Օսմանեան կառավարութիւնն իր յորդորները ծանր ուշադրութեան առնու. Վայց Վերիտի ինքիւր կայ ու կը մնայ, եւ ի սկզբան բառական համարւած կարգադրութիւնները հիմա անբառական կըլլան, բաւ է որ Վերիտցիներուն ինքնօրինակութիւնն մի տող անհրաժեշտ կըլլայ. Այս տեղ կը հետեւի Վ. Վրան ուղղուած բարեկարգութեան յորդորներուն հատուածը, զոր մեր 12 թիւ մանրամբեր թին մէջ թարգմանած ենք:

Վաղաքական բարեկարգութեանց յորդորներէ դատ, հասարակաց կըրթութեան համար ալ տրուած յորդորներն ոչինչ նուազ ուշադրութեան արժանի են. «Ժողովրդեան աւանդական դատարարութեան կը վստահուի, որ քրիստոնէից մէջ օրքան զօր կը յառաջդառն իրենց ձեռներէց հանճարին չնորհի. Սակայն տաճկաց ստացած դատարարութիւնը վերջին աստիճան թերի եւ պակասաւոր է, եւ ահա ասոր համար է որ երթալով դժուարին կըլլայ իրենց պաշտօնին բարձրութեանը յարմար պաշտօնականները գտնել անոնց մէջ. Այս բարեկարգութիւնը Վ. Վրան հոգածութեանց առաջին կարգը բռնանելու արժանի է. Այնչէն նուազ հարկաւոր է նաեւ որ Սուլթանին կառավարութիւնն որչէ վերջապէս հանրութեան օգտակար դարձելով երկրին անասանման հարստութիւնն արգելեալ լորել, որոյ էութիւնը հազիւ թէ դիտարուած կը թուի, եւ ասոր համար իմաստուն կերպիւ եւրոպական դրամագիտոյ դիմել, որը միայն կրնան Տաճկաստանի կենդանութիւնն առաւելու զօրս անխորձութիւնն ու նախապաշարունակները մինչեւ ցարդ հեռի կը պահեն»:

Մեզից կառավարութիւնն ալ Վերիտի ինքիւրն վերաբերեալ դեւ

պանական թղթակցութիւնը խորհրդարանին ներկայացոյց. Այս Սթանլի Վ. Պօլոյ անդիակական գետնին կը դրէ թէ Վերիտցի ընտանեաց հալածանքէ ազատուին ու օգնութիւնը նոյն իսկ Օսմանեան կայսրութեան շահերուն ալ նպատակաւոր է. «Եւ լորդ է Վ. Վրան յիշեցնել, կրտէս, որ բոլոր Եւրոպայի մէջ տեսնուած ժողովրդական համակրութիւնը կառավարութեանց ալ սխտի ազդէ, որը պիտի հարկադրեն ոչ միայն փախուտական քրիստոնէից դրամական օգնութիւն մատակարարել, այլ եւ Վ. Վրան եւ իր քրիստոնէաց հպատակաց մէջ եղած յարաբերութեանց ընդարձակ ինքիւրն մէջ ալ մանեւ, «Իւրիշ նամակ մը մէջ ալ լորդ Սթանլի Վերիտի մէջ իր հայտնի վարդութիւն մը հիմնելու միջոցներուն վրայ խորհելով, կրտէս որ եթէ կողոյշ բընակիչները միայն քրիստոնէաց ըլլային, կարելի էր Սթանլի պէս ինքնօրինակութիւն մը հաստատել. սակայն Վերիտի մէջ տաճիկներ ալ գտնուելուն պատճառաւ Վերիտեան նման քրիստոնէաց փաշայի մը կառավարութիւնն աւելի դժուարելի կը համարուի:

Բրուսիոյ թագաւորը բրուսիական խորհրդարանները գոցեց, եւ դերմանակն խորհրդարանը բացաւ. շիւսիայի Վերամանկ ազգային լրագրութեան սահմանադրութիւնն ընդունեցին, եւ Վուլիէլմի թագաւորը բրուսիական խորհրդարանը գոցած ատեն այս աւանիստ տալով իր յոյսն յայտնեց թէ Վերամանկ դաւաւոր պատերազմներով խնդրած միութեան հասնելով վերջապէս պիտի վստահեցնէ իր բարեկարգութեան նախախնամութիւնն իրեն տուած է զօրութեան եւ քաղաքակրթութեան կողմանէ, եթէ ներքուստ եւ արտաքին խաղաղութիւնը պահէ. Բրուսիոյ թագաւորը Վերամանկ անուամբ խօսելով նոյն յայտարարութիւնը կրնէ նաեւ դերմանակն խորհրդարանին, յարելով թէ հիւսիսային Վերամանկ միութիւնն ամբողջ ետեւ հարաւին ալ ձեռք պիտի կարկառուի. Այս ընթացքով Բրուսիոյ ներքեւ բոլոր Վերամանկ միութիւնը քիչ ժամանակէն իր կատարելի, եւ որչափ ալ որ Վուլիէլմի մոտ թագաւորն յայտարարութիւն կը նշէ թէ միայն պաշտպանութեան եւ ոչ յարձակման համար է դերմանացեաց միութիւնը, ընտանեաց հարցում մը կը ներկայանայ թէ որո՞ւ դէմ է պաշտպանութիւնը. Վրանի որ բրուսիական տիրապետութիւնը Մէն գետէն ասդին չանցնի. կրնայ ուղածին պէս չարժիկ հիւսիսին մէջ. բայց Վաղդիկոյ անտարբեր աչքով պիտի տեսնէ՞ Պալիէրիայի Վերիտեանցիները եւ Վալտէնի երկրներուն ալ Բրուսիոյ հետ միանալը:

Նուազիրը մէկ երկու լուրեր ալ կը բերէ, որը կարեւորութեան զուրկ

չեն. Բրուսիա մէկ կողմէն Վելիքայի օգնութիւն կը խոստանայ ի ստիպել հարկին, միւս կողմէն Չոլանայի կառավարիչ որ սահմանադրականներն ուղղէ. Այս երկու խողով ինքներն ալ Վաղդիկոյ հաճելի չեն կրնար ըլլալ. Վաղդիկոյ Վելիքայի վրայ յարաձակելու ամենափոքր սպառնալիք մ'ալ ըրած չէ, (թէ եւ իր վրայ կասկածներ կըլլան). ուստի անհնար է որ Վաղդիկոյ մէջ հասարակաց կարծիքը չդրդուուի՝ երբոր Բրուսիա Վելիքայի օգնութեան խօսքեր ընէ եւ Չոլանայի ըստպառնայ. Վանք ամենքն ալ չեն կրնար հետեւեցնել թէ մօտեւորոք պատերազմ մ'ալ պիտի ծագի, սակայն սա միայն յայտնապէս ցոյց կուտան որ Վատովայի յաղթութեանց հետեւութիւնները տակաւին վերջացած չեն, եւ անպահանգեալ մութ ամպերով ծածկուած է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍԻՐ

Ի վերջոյ շէրլոյ լուրերը, որ առաջները քանի մ'անգամ «նոր» կամ «երիտասարդ Տաճկաստան» ըսուած մասի մը վրայ խօսած էր, այս անգամ Մուսթաֆա Փաղը փաշային նամակը յիշեալ մասին զարգացման նշան մը կը համարի, եւ կը կարծէ թէ «երիտասարդ Տաճկաստան» որ մինչև հիմայ որոշ նըպատակ եւ ծրագիր մը չուներ, Մուսթաֆա Փաղը փաշային յայտարարութեամբ ցոյց կուտայ թէ հասկցած է որ այս կամ այն դասին կամ կրօնքին եղող մարդոց կառավարութեան ժամանակն անցած է, եւ պէտք է որ քրիստոնէաց եւ տաճիկ հաւատարմութեան մասնակցին կառավարութեան Բոսմեզ, կարծեցեալ «երիտասարդ Տաճկաստան» իրօք ի վերջոյ շէրլոյ ըսածին չափ կարեւորութիւն չունի. բայց այս լրագրի կը ծանուցանէ թէ առաւել ընդարձակ տեղեկութիւններ առնելով ուրիշ անգամ դարձեալ պիտի խօսի այս նկրթիւն վրայ:

Յիշեալ լրագրը Վերիտի գործոց վրայ Վարդ Սթանլիի գետնական նախախնամութեան հաստատման յառաջ բերելով, անոնց ներքեւ կը յարէ նաեւ սակե երեք տարի առաջ Վարդ Սթանլիի խօսած մէկ հուշ կուոր ճառին հաստատածը ուր Օսմանեան կայսրութեան անկումը մօտալուտ կը կարծէր:

Մայրաքաղաքիւ եւ օտար լրագրոց թմրուի հարուածներով ծանուցած բարեկարգութեանց վրայ նոր րան մը չկայ. Քուլիէ Կ. Օրիան անդադար կը յեղ յեղէ ազգային ժողով մը հաստատելու առաջարկելու ինքը, որոյ վրայ գրած տուածին յօդուածն երկրորդ անգամ մ'ալ տպագրեց, ըսելով թէ շատ մարդիկ մանաւանդ տաճիկներ մեծ հաւանութեամբ կընդունին այս գաղափարը. Վայց քանի որ երեսփոխանական ժողով մ'այսօրեան ծանուցած քաղաքական ողջամիտ սկզբնայ վրայ

Հաստատուած չըլլայ, հարկ չկայ ըսե-
լու թէ խակ պտուղներ միայն կրնայ տալ .
ուստի խտրական Քօրիէրէ լրագիրն և
գաղղիներէն Լիթուալ ա՛Օրիանն աւելի
մարմարանական սկզբամբ կը հաստա-
տեն թէ առանց որոշորական կրուուներ
ունենալու պարզապէս միայն խորհրու-
համար կազմուած ժողով մը, ինչպէս
առաջարկած էր Մեծմուսայի Համալիւ
(որոյ յօդուածը Ապրիլի 8-ի Լրվան
գաղղիներէն թարգմանած ըլլալուն հե-
ռագիրն անոր խնաման եւրոպական ը-
րագրաց ալ հաղորդեր է), մեծ օգուտ
մը չկրնար ունենալ :

Ապացուցուած է, կրնէ Լիթուալ ա՛Օ-
րիան, թէ կառավարութիւնը նոր բարե-
կարգութեամբ միայն կրնայ աւելի բան
վրայ սպառնացնալ վտանգներուն առաջին
առնուլ, բայց պէտք է որ այն բարեկար-
գութիւններն երկրին պիտոյն պատա-
խանին, զորս միայն երկիրը կրնայ գիտ-
նալ : Սեպտի 1-էն եւրոպայի քաղաք-
ները կ'ապրին խորհրդի հարցը-
նի, վստահ թէ որ միջոցն կառավարու-
թեան կամքէն ծագին, կրնան անբաւ-
կան ըլլալ, եւ վստահները փոխանակ հե-
ռացնենք : առաւել մօտեցնել : Մեր խո-
րին համոզումը, զոր կուզենք նաեւ Տաճ-
կաստանի քաղաքն ի ձեռքն ունեցող անձանց
ալ հաղորդել, այս է որ՝ առանց ժողովրդ-
դոց գործակցութեան անհնար է բարեա-
ւած եւ անուանական իրաց վիճակ մը հիմնել :
Ամեն տեղացի չեն կրնար գոհ ըլլալ միջոց
որ աղէկ մը չհասնուին : ուստի եթէ կա-
ռավարութիւնը կուզէ որ երբեմն պատա-
հած դժուարութեանց առաջին առնուլ,
պէտք է որ չարիքն ուր ըլլալն և ինչէ յա-
ռաջ եկած ըլլալն աղէկ հասկընայ, որպէս
զի դարմանն ալ ըստ արժանւոյն մատուցա-
նէ : Այդ ինչպէս որ անպայմանօրէն, չարիքը
չգոհացուցուած կամ կիսատ գոհացուց-
ւած պիտոյքները կը ծագին, ուստի կառա-
վարութիւնը պէտք է որ այն պիտոյքները
ճանչէ, բայց զանոնք զգացող ժողովուրդէն
աւելի մի կրնայ կառավարութիւնը լուսաւո-
րել երկրին պիտոյն վրայ :

Ապրիլի 8-ի Լրվան վաղըքներու
խնդիրը քննութեան կառուու և անոր
պատմական նկարագիրը կրնէ : Պ ուրա-
նին մէջ վաղըքի խօսք չկայ, ուստի այս
անգամ կարեւորները փոխախօսութեանց
ենթակայ եղած են : Ա Պօլոյ տանը
ւելին առաջ, երբ անշարժ սեփականու-
թիւնը տակաւին հաստատուն հիմնու-
ներ, կարեւորագոյնք իրենց ընդհը
րուուածքն վախճալով՝ միջիններու նը-
ւիրելին, և կարեւորագոյնք մեռնե-
լեն ետեւ կարուածք նուիրելով հաստա-
տութեան կը մնար : Պարտաւոր Լրվու
Հալիքէ խման այս օրէնքը փոխեց, և
վաղըքներն ուղղակի արու գաւախաց
կրցան անցնել : Յետոյ Ժ.Օ. դարուն
մէջ Սուլթան Սուլէյման այս արա-
մարութիւններն աւելի ընդարձակե-
լով, արու և էգ գաւախներն անկը-
տիւ կրցան վաղըք եղած ստացուածներ
ժառանգել, ինչպէս որ մինչեւ ցարդ կը
ժառանգեն : Եթեման վաղըքներու
միջին վախճալութեան առաջարկու-
թիւնն ալ ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ
ժառանգութեան իրաւունքն աւելի ըն-
դարձակել, այնպէս որ եղբայր, քոյր,
մայր, հօրեղբայր, մօրեղբայր, թոռն
և այլն կարենան ժառանգել : Սակայն
այս փոփոխութեան դէմ կեցողները կը-
սեն թէ Վ ուրանը կտակի արամարու-
թիւններն ընդունած ըլլալով, միջին-
ներն և ուրիշ հաստատութիւնները
նուիրատուաց կտակին դարձութեամբ կար-
ւածատներ եղած են : ուստի անոնց կա-
ւածներն առնուել Վ ուրանին հակա-
ռակ և անպօրինակուր է : Ապրիլի 8-ի
Լրվան այս առարկութիւնը կը հերքէ,
և վաղըքներուն բարձրագոյն անպատե-
հա թիւները կը նշանակէ, որք արդէն
մեզ յայտնի ըլլալով՝ աւելորդ կը հա-
մարինք յիշել :

Ապրիլի 8-ի հրամանաւ՝

Լրվուրի Պարթաւի պէյը զան-
ձուց պաշտօնէն մնալին և Օսմանեան

կայսերական պաշտօնէն ընդհանուր ար-
նօրէն անուանեցաւ :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Եզգային յառաջդիմութեան բա-
րեկամի մը համար առաւել ցաւալի
բան մը չէր կրնար ըլլալ՝ քան թէ ե-
րեկուան օրը Պատրիարքարանին մէջ
ներկայացած անտարանը : Հոն Եզգա-
մարայ վիճակէն խուս մը պանդուխտ
ազգայինք, բոլորն ալ աշխատաւոր դա-
սու մը գրգռականութիւնով ծածկուած, ի-
րենց կերպարանաց վրայ դարաւոր թըշ-
ւառութեան դրոշմը կրելով, արահին
մէջ կամ գուռը կը դեղերէին : Ետեւ
Եզգամարայ ապրէն խաչատուր ինք-
նակուր կաթողիկոսին ընթացիկ դէմք-
դրոշմներն էին, որք եկած էին Բնդհ-
ժողովոյ վիճակն իմանալու : Ենհար էր
որ սրտին մէջ մարդկութեան և ազգի
սիրոյ կայծ մ'աւնեցայն, իր աչաց առ-
ջէ ներկայացած այն խեղճ ամբողջին ա-
ղետից վրայ չկարեկցէր, և իր սրտին
խորհրուած մէջ չըսէր : « Ե՛հ, մինչեւ ե՛րբ
երկիրը պայտաւ անսորով՝ պիտի գտնուի
հայոց վրայ » :

Ետեւմէ դատ, ազգային դրօնց
վրայ քիչ կամ շատ հոգ ունեցող մար-
դիկ՝ այն խեղճ դատաւորոց հետ խառ-
նիխուռն կեցած՝ երեւոյթական Բնդ-
հանուր ժողովին բայցմանը կ'ապաւնէին :
Ժամը ցին կը մօտենար և 18 երեսփո-
խանք միայն ներկայ էին, որոցմէ ոմանք
Ս. Պատրիարքին սենեակը փոխուած՝
չգիտցուի ինչ բանի վրայ կը խորհրդա-
ցէին : Իսկ խորհրդարան ըլլալը ոմանք
կին մէջ բազմոյններն ու նստարանները
պարապ մնացած էին, և մերթ ընդ-
մերթ մէկ երկու երեսփոխաններ, կամ
հասարակութեան ետեւ ոմանք փոքրիկ խում-
բակներ կը կազմէին ապրիլէն անդին
խօսելու համար : Ետեւ մարդ կ'ապա-
ւէր թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ, և շատերուն
բերնէն կը ըսէր : « Եթեմ հայոց աղգ-
պայտի մարդերէ փրկութիւն յուսա-
լով երեսփոխան ընտրած ես, որք և ոչ
իսկ քանի մը ժամ քու օրովդ ծառա-
յելու և քու շահերուդ վրայ խորհրու-
համար տարին քանի մ'անցամ դա-
մարուած ժողով մը նիստերուն ներկայ
գտնուիլ յանձն կ'առնուն » :

Ժողովուրդն սպասելով ապանելով
համբերութիւնը հասնել սկսաւ : Զեռ-
քէ ձեռք յայտարարութիւն մը կը սը-
արտէր, որ կը ծանուցանէր թէ քիչ օ-
րէն Վ եհ. Վաթողիկոսը պիտի մեկնէ
հաւանաւորագործ Ս. Պատրիարքի
ընտրու համար, և կը հարցնէր թէ
ո՛ւր մնային կաթողիկոսական ընտրու-
թեան ատեն Ս. Լիթուանի հայրապե-
տական Եթեմին և իշխանութեան վե-
րաբերեալ բարեկարգութեան խոր-
հուրդները, ո՛ւր մնային Պարթեմիայի
համար եղած քննութիւնները, ո՛ւր
են այն առաջարկութիւններն որոց հա-
մար ոմանք կըսէին թէ պէտք է նախ
կաթողիկոսն ընտրել և յետոյ անոր ձե-
ռք գործադրել : Վ երջապէս յայտա-
րարութիւնը Բնդհ. ժողովին կառա-
ջարկէր որ Ս. Վաթողիկոսին մեկնելէն
առաջ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ան-
կախութիւնն ու ազգին իրաւունքն ե-
րաշխատարդ կանոն մը խմբագրուելով
Ս. Հայրապետին յանձնուի որ ներ-
կայացնէ ուր որ հարկ է, և Սոյ ու
Եզգամարայ նոր ընտրութեանց կատա-
րուին ալ փ. Վաթողի :

Սայրաքաղաքի ժողովութեան կող-
մանէ կազմուած պատգամաւորութիւ-
նը Ս. Պատրիարքին ներկայանալով դար-
ձեալ իր անցեալ շարքովուան խնդիր-
ները կրկնեց, այն է Սոյ և Եզգա-
մարայ ապրիլեան կաթողիկոսաց գալ-
թակցութեան օր յառաջ բարձումը :
Ս. Պատրիարքը երեսփոխանաց մեծա-
գոյն մասին բացակայութիւնն առաջ
բերելով՝ խոստացաւ դարձեալ գալ
ուրբաթ օր Բնդհ. ժողով գումարել :

Բայց երբ պատգամաւորութիւնը դու-
րի ժողովուրդին ծանոց թէ Բնդհ.
ժողովն առաջինայ ուրբաթին պիտի մը-
նայ, ժողովուրդն երկու տարին ի վեր
ի դուր ազատին ու խաչատուր եպիս-
կոպոսի դէմ ըրած դանդաղաց պայտէս
բարձի թողի մնալը պատճառ բռնելով՝
Ս. Պատրիարքին սենեակը լցուեցաւ,
ուր դարձեալ դառնապէս իր ցաւերն
յայտնեց և գութ ու կարեկցութիւն
հայցեց : Ս. Պատրիարքը կրկին և կըր-
կին խոստումներ տալով որ առաջինայ
ուրբաթ օրն Բնդհ. ժողով գումարել
Վաթողիկոս Ս. Լուսաւորիչ եկեղե-
ցին, ժողովուրդը դուրս եկաւ :

Յետոյ Ս. Պատրիարքը ներկայ
գտնուող երեսփոխանաց հետ խորհր-
դարան գնաց, ուր խնդուց Ս. Հայ-
րապետին մեկնելուն զեղոյր և անոնց
կարծիքն հարցուց թէ արդեօք պէ՛տք
էր նաեւ Վ եհ. Հայրապետն ալ հը-
րաւ իրել ժողովին ներկայ գտնուելու :
Ոմանք ներկայ գտնուիլն ուղեցին, բայց
ոմանք ալ աւելի խոհեմութեամբ ըսին
թէ ըստ որում Ս. Հայրապետին բար-
ձր ասանձանք չէր ներեր որ ինքը ժո-
ղովին ներկայանայ, ուստի լուսաւորէր
որ ժողովն իր սրաշունչներն ընելով նո-
րին Սարաւորութեան ներկայացնէ : Ետեւ
ըստ Վ եհ. Հայրապետին իրրեւ նա-
խադահ ներկայութիւնն ուրիշ անպա-
տեհութիւններ ալ կրնար ունենալ,
քանզի կրուել թէ արդէն Երկրի սրբապ-
նութիւնը մասնաժողով մ'անուանած
է Լիթուանի մայր աթոռոյն : Եզգա-
մարայ ու Սոյ կաթողիկոսութեանց հետ
ունենալը յարաբերութեանց խնդիրը
քննելու համար, խնդր մը, որ ուղղա-
կի Բնդհ. ժողովին իրաւասութեան կը
վերաբերի : ուստի կրնայ ըլլալ, ըսուե-
ցաւ, որ Ս. Վաթողիկոսին անձնական
ներկայութեան կամ յայտնած մէկ կար-
ծիքէն ժողովին աղաւ վիճարկութիւն
ները ծնշուին, և այլն և այլն :

Ուստի պատճա՛ դատուեցաւ որ
Բնդհանուր ժողովն իր սրաշունչ կա-
տարելէ ետեւ իր որոշումը կամ կարծի-
քը Վ եհ. Վաթողիկոսին ներկայացը-
նէ, և Ս. Հայրապետն ալ ինչ կեր-
պով որ հաճի և պատճա՛ դատէ՝ այն
կերպով իր օրհնութիւնը շնորհէ երես-
փոխանական ժողովին :

Եւս է ահա երեկուան անցից նը-
կարագիրը, որ ըստ ինքեան բաւական
ցոյց կուտայ թէ այս միջոցին ի՛նչ առ-
տինման ծանր և կենաց ու մահու
խնդիրներ կը յուզուին հայոց ազգին
համար : Երեսփոխանութիւնը պատ-
մութեան առջև մեծ պատասխանա-
տուութիւն մ'աւնի և ահագին գոտա-
կրկնէր մը պիտի առնու թէ որ այս ան-
գամ ալ պարտադրեց գտնուիլ, և ազ-
գային շահերն անպայման թողու-
նէ : Եթեմին կրկնեց, և մեր պայտքն է ա-
մենայն համարձակութեամբ ըսել, որ
եթէ առանց Պարթեմիայի փոփոխու-
թեան դարմանները խորհրդ և եկե-
ղեցւոյ ու Եզգին իրաւունքը վերահա-
տատուել՝ Վ եհ. Հայրապետը մեկնի
երթայ և երեսփոխանութիւնն ալ մեզ-
կութեամբ վարուի, խիտ ծանր հետե-
ւանք կրնան առաջ գալ : Եզգին այսօր-
ւան օրս իր աչքը բացեր է : վիայ են
մեր բաւժին երկու ապօրէն կաթողի-
կոսաց գէմ եղած ընդհանուր բողոք-
ները, վիայ են իւրաքանչիւր պարտա-
զանցութեան ատեն լուսած դառն գտն-
գտանքը, վիայ են հասարակաց կարծ-
եաց արձագանք եղող յայտարարու-
թիւնները : Եզգը կը ծանչէ իր իրա-
ւունքը պաշտպանողներն ու զրթողնե-
րը և արտաքին փաղերէ շնարուիլ :
Ուստի ո՛վ որ ազգին սիրուն արժանա-
նալ և պատմութեան մէջ փառաւոր
անուն ձգել կուզէ, ահա ժամանակ է
որ ինք ալ իր սիրոյն և անձնաւորու-
թեան հաւատարմութեան պայման
համակրութիւնը թէ որ մէկ մը փախ-
չի, ալ այնուհետեւ դժուար է ձեռք

Երբեք :
Եւստիսի պարագայից մէջ՝ երես-
փոխանաց ալ ընդհանուր ժողովէն բա-
յախայութիւնը դատարկ ընթացք մ'է՛
զոր չենք ուզեր իր բուն անուամբը կո-
չել : Յուսանք ուրեմն որ յառաջինայ
ուրբաթ օրը երեսփոխանաց մեծագոյն
մասն իրենց պարտուց կատարման մա-
սին նոյն ցաւալի օրինակը չեն ընծայեր,
ինչպէս որ անցեալ շարքու և երեկ ըն-
ծայեցին :

Վ եհ. Ս. Վաթողիկոսը հինգ-
շարքին օրը մայրաքաղաքին Պարսից
Վ սեմ դեսպանին այցելութեան դնաց
Գեր. Չալալեանց Սարգիս արքեպիս-
կոպոսին հետ :

... խմբագիր :

Ս. Լիթուանի, Սոյ և Եզգամար-
այ կաթողիկոսութեանց ամենախիղիւր
և կենսական խնդիրներուն և Սահմա-
նադրութեան համար ամսոյս 10-ին ներ-
կայացանք Երեսփոխանական ժողովին
որպէս պատգամաւոր ի դիմաց ժող-
վորեան, և շտապողական անօրէնու-
թիւնները խնդրադրով առաջարկեցինք :
Պատգամաւորութիւնը և ինչոյց օրի-
նաւորութիւնը ընդունուեցաւ, բայց
ժողովը առաւելագոյն մասամբ գումար-
ւած չըլլալուն և ուրիշ խնդրով դեպ-
ւած ըլլալուն պատճառաւ՝ արժանա-
ւեցաւ յետագայ ուրբաթ՝ այսինքն ե-
րեկեան օրը Բնդհ. ժողով գումարել :
Երեկեան օրն Բնդհ. ժողով գումարել
ման յուսով վերստին ներկայացաւ Ս.
Պատրիարքին ի դիմաց ժողովեան յիշ-
եալ կարեւոր խնդրոց շտապով լուծ-
ման պատասխանը խնդրելու, որուն ա-
ռարկեց Ս. Հայր ժողովականաց թը-
ւոյն պատգամութիւնը, Պատգամաւո-
րութիւնն զարազան Պատրիարքն ծան-
չելով գլխաւոր գործադիր ազգային ժո-
ղովոց և պատասխանատու ազգին առ-
ջէ, խնդրեց նորին Սրբապետութեան
զորովեան կարեւոր խնդիրներուն կարե-
ւոր դարմանը, յարելով միանգամայն
թէ ինչոյն այնչափ ծանրակշիւ է, զոր
Բնդհ. ժողովն ինքնին « ՄԵՇՈՒ-
ՆԻ ՎԵՆԵՑ ԽՆԴԻՐ » անուա-
նած է, ու ազգն ալ այնպէս ծանցած
է և համոզուած : Ս. Հայրն ու ներ-
կայ ժողովականք անընդմիջապէս որո-
շեցին զալ ուրբաթ՝ դարձեալ Բնդհ.
ժողով գումարել՝ պարտաւորելով մի-
անգամայն պատգամաւորքս իւրաքանչ-
իւր թարբու մէջ յառուի քովի թէ-
ներ կազմել և աշխատել ի դիմաց ժո-
ղովորեան ամեն թաղի երեսփոխաններն
ի ժողով հրաւիրել : և ի դիմաց թե-
այս դրօնց պատուիրեց նաեւ արձա-
նադրութեան անտրէն երեսփոխանաց
անուններուն ցուցակն առնուլ :

Պատգամաւորութիւնն այս առաւ-
շարքութեան մասին խոստացաւ ըստ
կարեւոր ժամանակի, բայց պատաս-
խատաւորութիւնը վերադառնալ Ս. Պա-
րիարք Հօր վերապահելով : ի վեր-
ջոյ նաեւ խնդրեց պատգամաւորութիւ-
նը, որ յառաջինայ ուրբաթ օրն ըլլա-
լիք Բնդհանուր ժողովը ի Վաթողի-
կոսութեան ի դիմացութիւն երեսփոխա-
նաց, և այս խնդիրն ալ օրինաւոր դատ-
ւելով ընդունուեցաւ :

Ուստի պարտք համարելով ծանու-
ցանել այս եղբարութիւններն այն ար-
դոյ հասարակութեան՝ որ հաւատա-
ցած է մեզ իւր ստորագրութիւնը, և
խնդրելով որ ձեր պատուական թեր-
թով հրատարակել բարեհաճիք :

Ս'նամը և այլն :

Ի դիմաց պատգամաւորութեան

18 փետ. 1867 Քրիստոստուր Գաղաթոսեան,
Մ. Գալաթիական. 8. 4. 6.

Սերափոյէն դրուած հետեւեալ
նամակը տեղւոյն փաշային վրայ քանի
մ'անհաճոյ տեղեկութիւններ կուտայ
որը՝ զորովն արժանաւորութեանը

